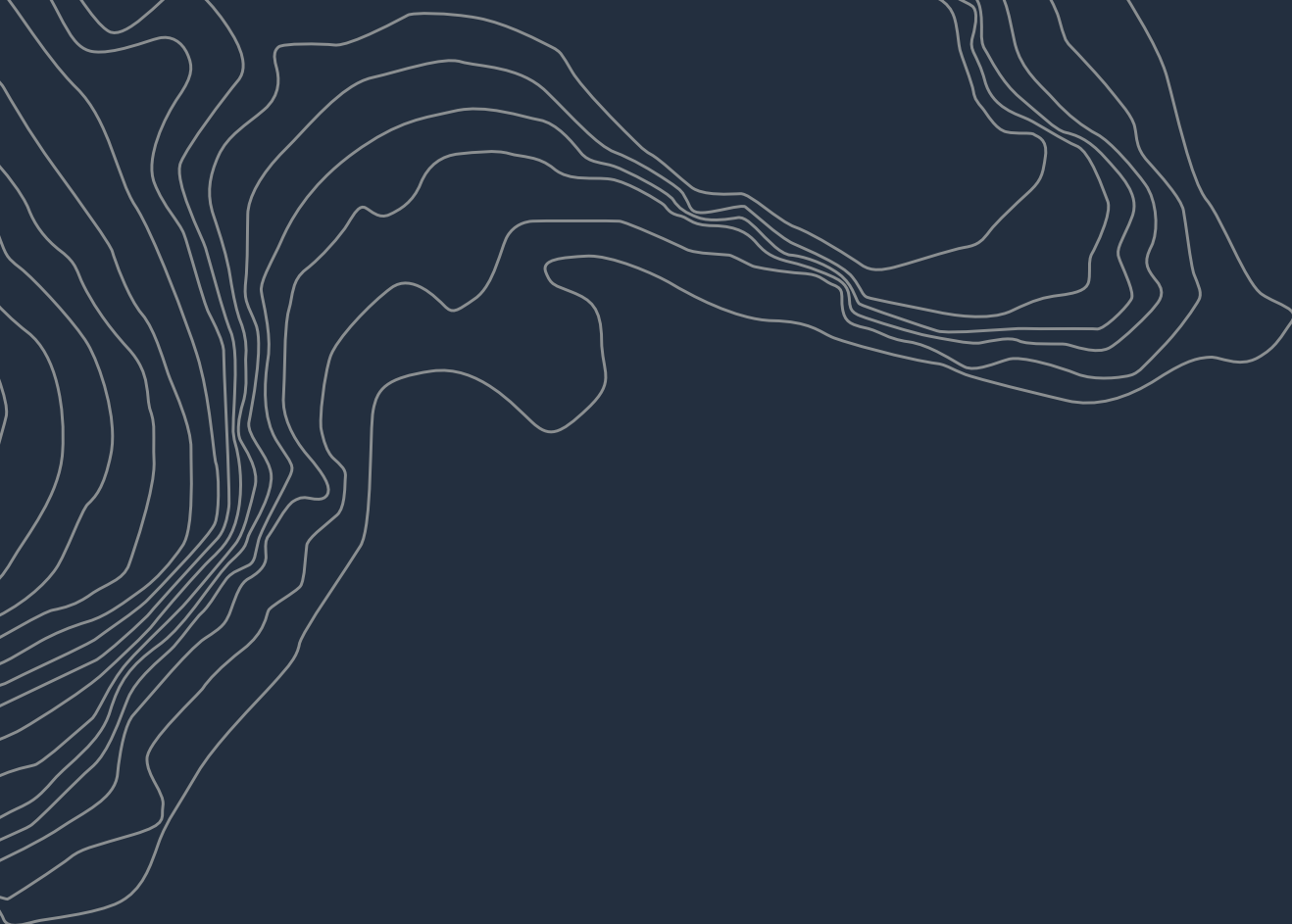

Årsrapport 2020
22. juli-senteret

Årsrapport 2020

22. juli-senteret

Leverert til Kunnskapsdepartementet 15.03.2021

Innhold

1. Leders beretning	5
2. Introduksjon til virksomheten og hovedtall	8
3. Periodens aktiviteter og resultater	13
4. Styring og kontroll i virksomheten	31
5. Vurdering av framtidsutsikter	37
6. Årsregnskap	39
Vedlegg	43

1. Leders beretning

22. juli-senteret skal formidle kunnskap om terrorangrepet i Regjeringskvartalet og på Utøya 22. juli 2011. Gjennom utstillinger, undervisning og dokumentasjon vil 22. juli-senteret bidra til en historiebevisst forvaltning av minnet om terrorangrepet for skoleverket og allmenheten. Senteret skal tilrettelegge for diskusjon og refleksjon om 22. juli 2011 og beslektet tematikk, i lys av historiske og samtidige, nasjonale og globale spørsmål. Gjennom undervisning som vektlegger elevmedvirkning skal 22. juli-senteret bidra til å styrke elevers demokratiske ferdigheter og historiebevissthet, og bidra til at kunnskap om årsaker til og konsekvenser av 22. juli 2011 formidles til nye generasjoner.

22. juli-senteret fikk ekstra utfordringer grunnet pandemien i 2020, og måloppnåelsen ble ikke som forventet på grunn av uforutsette omstendigheter. Likevel har senteret nådd de viktigste målene som vi selv har hatt råderett over, og særlig oppgaver knyttet til undervisning og fagfornyelsen, etablering av midlertidig lokasjon og fremdrift av permanent senter.

I tildelingsbrevet for 2019 fremgår det at 22. juli-senteret skulle flytte inn i midlertidige lokaler i Teatergata. På grunn av den nasjonale pandemien ble utstillingen ferdigstilt 1. kvartal 2020, men selve byggeprosjektet ble forsinket. Dette gjorde at 22. juli-senteret kunne flytte inn i Teatergata i andre kvartal 2020 og utstillingen *Samtalen om 22. juli* ble åpnet av kunnskapsminister Guri Melby 26.06.2020.

Utstillingen og undervisningsopplegget *Samtalen om 22. juli* henvender seg i stor grad til elevene – som også har fått 22. juli inn på timeplanen med innføringen av nye læreplaner i forbindelse med fagfornyelsen. Utstillingen springer ut av et ønske om å presentere det mangfoldet av fortolkningsrammer som finnes i

kjølvannet av 22. juli snart et tiår etter terrorangrepet. *Kjærligheten, Demokratiet, Høyreekstremismen, Terroristen, Beredskapen, Ungdomsengasjementet, Historier om de vi mistet og Å leve videre* er fortellinger som på hver sin måte, men også samlet sett viser til nettopp dette at historien om og fortolkningen av terroren 22. juli er like lite statisk og hugget i stein som all annen historie.

Selv om det finnes ubestridelige fakta som det er viktig å hegne om i møte med falske nyheter og konspirasjonsteorier, har det siste tiåret også vist at det finnes betydelige forskjeller i hvordan terrorangrepene forstås og forklares i vår samtid. Dette handler mer presist om hvordan man plasserer angrepet inn i en større kontekst, dersom man overhodet gjør det. Kollektivt minne er konstituerende for fellesskapet og da er det viktig å ha blikk for at det i et samfunn finnes flere ulike fellesskap. Den offentlige samtalen om 22. juli avdekker at det finnes flere ulike fellesskap knyttet til 22. juli ut over det vi forbinder med nasjonens samlede respons i den umiddelbare ettertiden.

22. juli-senteret har som mange andre kunnskapsinstitusjoner også utviklet flere digitale prosjekter og undervisningstilbud i 2020, som har gitt oss verdifull kompetanse og erfaring som kan videreføres også etter at vi kan gjenåpne og nærme oss en mer normal drift. Til lanseringen av fagfornyelsen høsten 2020 utviklet 22. juli-senteret en egen digital læringsressurs som viser hvordan det å undervise om terrorangrepet 22. juli både muliggjør arbeid med de tverrfaglige temaene, samtidig som lærerne får dekket flere av kompetansemålene i sine fag. I tillegg har 22. juli-senteret etablert et prosjekt med målsetting om ny digital plattform. Arbeidet vil videreføres i 2021.

Det rettes stadig terrorangrep mot samfunnsinstitusjoner, ulike grupperinger og mot enkeltmennesker i alle deler av verden. Den 10. august 2019 opplevde vi et nytt terrorangrep i Norge. Demokratiet er ikke en institusjon som kan tas for gitt, nye generasjoner må utfordres på og lære om hvordan demokratiet kan stå i fare. Konspirasjonsteorier dannes, gjenskapes og spres, og kan være et bærende element for utviklingen av voldelige og truende ideologier. 22. juli-senteret har derfor hatt et viktig samfunnsoppdrag i 2020 hvor demokratisk medborgerskap hos barn og unge har vært og er et sentralt tema i vår formidling.

Arbeidet med demokratisk medborgerskap hos barn og unge vil intensiveres i tiden fremover, og tematikken er dessverre like aktuell når vi snart markerer at det er 10 år siden terrorangrepet 22. juli 2011.

I 2020 har 22. juli-senteret intensivert arbeidet med permanent senter. I året som har gått har vi samarbeidet med Statsbygg og Team Urbis om utarbeidelse av rom- og funksjonsprogram for det kommende permanente senteret i tilknytning til Høyblokka. 22. juli-senteret har i den forbindelse utarbeidet en rapport om bevaring av spor og åstedsdimensjonen til det i arealet som skal bli fremtidens 22. juli-senter på permanent basis.

Vi har dermed gjennomført og påbegynt to store byggeprosjekter i tett dialog med våre samarbeidspartnere til tross for den pågående pandemien.

Jeg vil benytte anledningen til å rette en stor takk til alle samarbeidspartnere, og en særlig takk til AUF, Nasjonal støttegruppe etter 22. juli og andre etterlatte og berørte for godt samarbeid i 2020. Vi står sammen om et felles mål også i tiden som ligger foran oss. De 77 som mistet livet under terrorangrepene 22. juli 2011 skal aldri glemmes.

Med vennlig hilsen

Lena Fahre
Direktør

Å leve videre To live on

«Vi som samfunn har behov for å gjenerobre tryggheten, og i 2011 begynte vi den prosessen dagen etter angrepet. Men for de som rammes, tar det lengre tid, mye lengre tid.»

Grete Dyb, psykiater ved Nasjonalt kunsthøgskoleenteret (nki) ved og Trondheim videregående skole, 2012

For noen er 22. juli nå en historisk hendelse – bak oss i tid. Overlevende, etterlatte og pårørende bærer derimot terrorangrepet med seg hver dag. Noen som arr på kroppen, andre som arr i sjelen.

Mange sliter med langvarige psykiske og fysiske helseplager. For andre har hverdagen vært enklere å ta tilbake. Men alle som ble direkte berørt av terrorangrepet, enten i Regjeringskvartalet eller på Utøya, bærer på erfaringer og vitnesbyrd om det å bli utsatt for terror – om traumer, tap og krise – og om livet etterpå.

Gjennom de direkte berørte lever konsekvensene av 22. juli videre – midt iblant oss.

'As a society, we need to regain our sense of security, and in 2011, we started this process the day after the attacks. But for those affected the process takes longer – much longer.'

Grete Dyb, psychiatrist at the Norwegian Center for Violence and Traumatic Stress Studies, 2012

For some of us, 22 July is now a historic event which is behind us. However, survivors, bereaved families and next-of-kin carry the terror attack with them every day. Some have scars on their bodies, some have scars in their souls.

Many struggle with long-term mental and physical illness, while others have found it easier to return to their daily lives. However, all those affected by the terror attack, both in the government building complex and on Utøya, have first-hand experience of terrorism, of trauma, loss and crisis; and of life in the aftermath.

Through the people directly affected by the terror attack, the consequences of 22 July live on among us.

2. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Innledning og historikk

22. juli-senteret (22JS) ble etablert av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) i 2015, fire år etter terrorangrepet i 2011. Senteret var i perioden 2015–2019 underlagt Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS).

Fra 1. juli 2019 ble 22. juli-senteret underlagt Kunnskapsdepartementet (KD). 2020 var dermed det første hele driftsåret hvor 22. juli-senteret var en selvstendig virksomhet, og dette er dermed den første årsrapporten som ny organisasjon.

Flytting fra Høyblokka til Teatergata 10

I 2015 ble 22. juli-senteret lokalisert i Høyblokka i Regjeringskvartalet, på åstedet for det første angrepet 22. juli 2011. Ved etableringen var utgangspunktet at utstillingen skulle være midlertidig. I 2017 besluttet regjeringen at senteret ble permanent, samtidig fikk senteret sammen med Statsbygg i oppgave av KMD å finne nye lokaler fra 2019 på grunn av rehabilitering av Høyblokka og omfattende renovering og nybygg i Regjeringskvartalet.

Senterets ansatte og DSS samarbeidet med Statsbygg om oppdraget og arbeidet ble intensivert i perioden mars-mai 2018. Arbeidet ble også forankret og diskutert med Støttegruppen og AUF. Flere lokasjoner ble diskutert både i og utenfor Regjeringskvartalet. 22. juli-senteret, Støttegruppen og AUF var enige om at en plassering utenfor Regjeringskvartalet ville forringe senteret. Av de alternativene som forelå ble Teatergata 10 ansett som den beste plasseringen i perioden for midlertidig lokasjon.

22. juli-senterets midlertidige lokaler og nye faste utstilling skulle åpne i Teatergata 10 i slutten av mars 2020. Nedstengingen av Norge som følge av koronapandemien 12. mars forsinket byggearbeidet. Senteret måtte finne alternative løsninger for en utstillingsåpning som kunne ivareta gjeldende smittvernsregler. Gjennom en utfordrende tid med stadige omstillinger ble de midlertidige lokalene og utstillingen ferdigstilt i midten av juni 2020. Fredag 26. juni 2020 gjennomførte senteret en digital åpning av den nye faste utstillingen *Samtalen om 22. juli*, og lørdag 27. juni 2020 åpnet dørene for publikum.

Om virksomheten

22. juli-senteret har i 2020 hatt 9,03 utførte årsverk i ordinære stillinger fordelt på 15 ansatte, ti kvinner og fem menn¹. To ansatte har vært i foreldrepermisjon store deler av året. På grunn av budsjettsituasjonen ble ett vikariat holdt ledig, den andre stillingen ble ivaretatt ved ansettelse av intern søker. I tillegg kommer ett årsverk på midlertidig innlån fra KD for styrking av administrative funksjoner.

Tre av de ansatte har lavere stillingsprosenter og arbeider i utstillingen på ettermiddagstid og i helgene. Senteret har i tillegg tre tilkallingsvikarer (kvinner) som jobber på timelønn, de tre utgjorde samlet 0,22 årsverk i 2020.

Det er ikke utarbeidet et eget organisasjonskart for 22. juli-senteret. Virksomheten er liten, med kun én leder.

¹ En av de ansatte var engasjert for et kortere tidsrom i forbindelse med innflyttingen til nye lokaler.

Samlet tildeling og fullmakter til 22. juli-senteret var på 31.645.000 kroner for perioden 01.01.2020–31.12.2020, inkludert prosjekt *Midlertidig 22. juli-senter* (M22JS).

Utnyttelsesgraden av tildelingen: 93,68%

Driftsutgifter: 12.312.276 kr

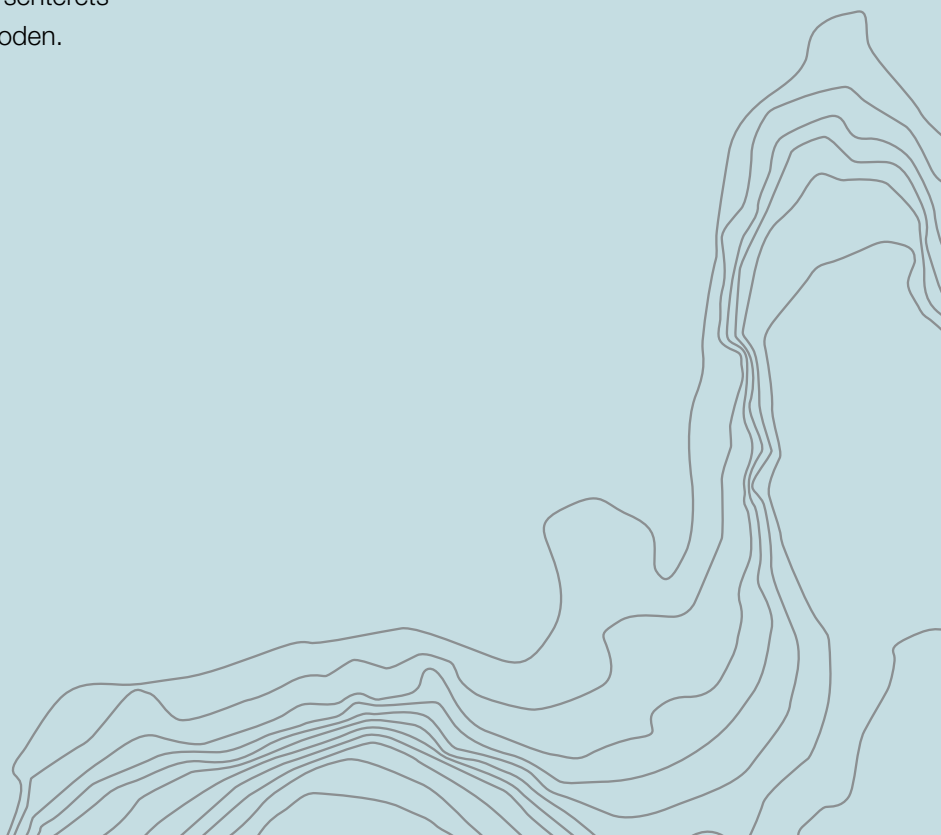
Lønnsandel av driftsutgifter: 72,06%

Lønnskostnad per årsverk: 658.688 kr

Som følge av nasjonale og lokale smittevernregler måtte vi ha et begrenset antall besøkende i utstillingen gjennom store deler av 2020. I tillegg er det innført rutiner for køkontroll og puljeinnslipp. Sommeren 2020 medførte begrensningene på antall besøkende at det til tider var mer enn en time ventetid for å få adgang til utstillingen, noe som medførte at noen publikummere ga opp å besøke oss. Håndsprit, masker og hansker har vært lett tilgjengelig, og bemanningen i utstillingen er styrket av smittevernhensyn. Renhold av senterets lokaler har vært høyt prioritert gjennom perioden.

Direkte berørte etter 22. juli har hatt mulighet til å besøke senteret også i stengte perioder. Vi har hatt jevnlig dialog om dette med Støttegruppen og AUF. Denne informasjonen har også vært tilgjengelig på senterets nettside, på plakat på døren til senteret og i sosiale medier.

I Teatergata 10 er 22. juli-senterets administrasjonslokaler for første gang samlokalisert med utstillings- og undervisningslokalene. Kontoret har totalt 10 plasser i åpent kontorlandskap og ett cellekontor. Administrasjonslokalene er meget trange, og samtlige ansatte har som hovedregel hatt hjemmekontor siden 12. mars 2020. Ansatte har unntaksvis vært fysisk til stede for å holde undervisning og delta på nødvendige interne eller eksterne møter. I nedstengingsperioder har senteret prioritert videreutvikling og tilgjengeliggjøring av digitale tilbud for allmenheten og skoleverket.

3. Periodens aktiviteter og resultater

Innledning

Periodens aktiviteter og resultater er sterkt preget av nasjonale og lokale smittevernrestriksjoner som følge av koronapandemien. Mange planlagte aktiviteter for 2020 ble likevel gjennomført innenfor gjeldende restriksjoner. Her beskrives 22. juli-senterets aktiviteter og resultater i lys av de målene som var satt for virksomheten for 2020.

Overordnede utfordringer og prioriteringer

Fra tildelingsbrevet for 2020 vil vi trekke frem to overordnede utfordringer og prioriteringer som i særlig grad har vært styrende for 22. juli-senterets arbeid i 2020. De andre utfordringene knyttet til fagfornyelsen og Regjeringens strategier og handlingsplaner omtales under hvert av målene som er satt for virksomheten.

Midlertidig lokaler og utstilling

«22. juli-senteret skal i løpet av første kvartal 2020 flytte inn i midlertidige lokaler i Teatergata. En god prosess med aktiv involvering av Nasjonal støttegruppe etter 22. juli, og andre pårørende er en forutsetning for gjennomføringen av senterets øvrige aktiviteter og oppgaver i løpet av året.»

Ifølge opprinnelig fremdriftsplan skulle det midlertidige 22. juli-senteret åpne i november 2019. Åpningen måtte utsettes på grunn av uventede tekniske forhold ved bygget og behov for nye byggetillatelser. 22. juli-senteret skulle dermed etter ny fremdriftsplan åpne i slutten av mars 2020. Den nasjonale nedstengningen 12. mars fikk store følger for slutfasen av arbeidet. Stadig nye retningslinjer for innendørs arrangementer, skoleklasser og museumsdrift medførte behov for å vurdere utstillingsløsninger og bemanningen i utstillingen.

Utstillingen i Teatergata 10 åpnet 27. juni.

22. juli-senteret har hatt jevn dialog med Støttegruppen

og AUF om fremdrift og utfordringer med hensyn til ferdigstillelse. 22. juli-senteret har også hatt god dialog med pårørende, etterlatte og berørte ut over samarbeidet med Støttegruppen og AUF. Fra høsten 2020 har 22. juli-senteret hatt månedlige møter med Støttegruppen.

22. juli-senteret har levert egen sluttrapport til KD om Teatergata-prosjektet den 31.08.2020.

Permanente lokaler i nytt Regjeringskvartal

– det permanente 22. juli-senteret

«Regjeringen har besluttet at 22. juli-senteret skal ha permanente lokaler i nytt regjeringskvartal i tilknytning til høyblokken. Arbeidet med å planlegge permanent senter i nytt regjeringskvartal vil intensiveres i 2020.»

Året 2020 markerte starten på et intensivt arbeid med rammeverket for etableringen av et nytt permanent 22. juli-senter. Ikke alle deler av senterets arealer, slik det ble etablert i 2015, kan brukes av senteret når Høyblokka igjen skal huse departementsfunksjoner. De ytre rammene for senteret ble avklart i løpet av våren 2020. 22. juli-senteret beholder den delen av østre paviljong som ikke er revet, vestre paviljong, mellombygget og en del av den tidligere resepsjonen. Det skal i tillegg etableres en ny underetasje under Johan Nygaardsvolds plass og en ny inngangspaviljong for senteret ved G-blokka. Avgrensingen dekker 22. juli-senterets arealbehov, og kompenserer for arealene senteret mister tilgang til.

For 22. juli-senteret har det vært viktig å sikre at det nye, permanente 22. juli-senteret har fasiliteter og funksjoner som er fremtidsrettede og innfrir egne så vel som viktige interessenters forventninger til et minne- og læringssenter som skal ha: utstillinger både av fast og temporær art,

undervisning tilpasset ulike målgrupper, arrangementer, samlinger og samarbeid med forskningsinstitusjoner.

I mars ga KMD Statsbygg i oppdrag å starte arbeidet med et forprosjekt for et permanent 22. juli-senter. I oppdragsbrevet heter det at 22. juli-senteret skal fastsettes som et eget byggeprosjekt innenfor det nye Regjeringskvartalet, og at forslag til kostnadsramme og oppstartbevilgning etter planen skal legges frem for Stortinget i 2021. Fra mars 2020 har 22. juli-senteret, i samarbeid med Statsbygg og Team Urbis, arbeidet med å ferdigstille et forprosjekt med en brukerutstyrsliste som er utfyllende nok til å kunne kostnadsberegne byggingen og etableringen av et permanent 22. juli-senter som oppfyller fasilitetene og funksjonene beskrevet over.

Drift- og brukerperspektiv – permanent senter

Fra november 2020 har 22. juli-senteret etablert et internt prosjekt for å ivareta arbeidet med drifts- og brukerperspektivet i permanent senter. Prosjektansvarlig ved 22. juli-senteret skal ivareta senterets interesser fra brukersiden i møte med ulike aktører, interessenter og samarbeidspartnere i prosjektet.

I november 2020 besluttet KD, i samråd med 22. juli-senteret å skille ut elementer som knytter seg direkte til utstillingsinnredning og installasjoner fra forprosjektet for øvrig. Utstillingsoppdraget blir en del av samspillsfase 1 i 2021 og vil strekke seg til begynnelsen av 2022.

I desember 2020 fikk Statsbygg i oppdrag fra KD å utarbeide en vurderingsrapport for mulige kostnadsreduserende forenklinger og reduksjoner i omfang («kuttliste») i byggeprosjektet permanent 22. juli-senteret. 22. juli-senteret skal bidra til at listen tydelig beskriver konsekvensene av eventuelle kutt fra et drift- og brukerperspektiv. Senteret har sørget for informasjonsflyt til og involvering av Støttegruppen, AUF og andre pårørende i etableringsprosessen.

Våren 2020 leverte 22. juli-senteret et faglig notat til KMD, KD, Statsbygg og Støttegruppen som redegjorde

for på hvilke måter sporene i Høyblokka har betydning for senterets funksjon som minne- og læringssenter. 18. desember ble det første møtet i referansegruppen for det permanente senteret avholdt. Referansegruppens mandat i 2020 er å vurdere spørsmål knyttet til spor og åstedsdimensjonen i det permanente 22. juli-senteret.

Skoleelever lærer om og reflekterer over terrorhandlingene i Regjeringskvartalet og på Utøya

Styringsparametere:

Lærerstuderenter og skoleklasser som har mottatt undervisning fra 22. juli-senteret.

Skoledeltakelse i «22. juli og demokratisk medborgerskap».

I det følgende gjør vi rede for 22. juli-senterets ulike undervisningsopplegg og vurderer i hvilken grad disse støtter opp om målet som er satt for undervisningsaktiviteten ved senteret.

Undervisningsaktivitet i 22. juli-senteret

Fra 1. januar 2020 ble alle senterets ressurser brukt til arbeidet med ferdigstillingen av den nye utstillingen i Teatergata. Samtidig ble utstillingen i Høyblokka stengt som en følge av renoveringsarbeidet i Regjeringskvartalet. Da utstillingen skulle åpne i mars, stengte Norge ned på grunn av de nasjonale smittevernrestriksjonene.

Det var imidlertid undervisning i senteret i ni uker i perioden etter skolens ferie fra 7. august til 22. oktober. Vi rakk å lansere undervisningsopplegget tilpasset den nye utstillingen *Samtalen om 22. juli* før Oslo igjen gikk inn i en nedstengning 10. november 2020.

22. juli-senteret har hatt lave besøkstall i 2020. Dette skyldes at det midlertidige senteret ikke sto ferdig før i juni, og deretter lange perioder med nedstenging på grunn av nasjonale og lokale retningslinjer for smittevern. I perioder med åpen utstilling har vi likevel hatt lave besøkstall fra skolene, fordi skolene vanligvis planlegger eksterne undervisningsopplegg lang tid i forveien og usikkerheten knyttet til stadige endringer

i smitteverntiltakene. Gjennomførte besøk og avlyste bookinger oppsummeres nedenfor.

Tabell 1: Gjennomførte besøk i 2020 og 2019

Gjennomførte besøk	2020	2019
Elever	801	9 636
Øvrige	3 035	31 432
Totalt besøk	3 836	41 068

Totalt hadde 22. juli-senteret i overkant av 3800 besøkende i 2020, det vil si mindre enn ti prosent av det samlede besøkstallet året før.

Tabell 2: Gjennomført undervisning i 2020 og 2019

Gjennomført undervisning	2020	2019
Ungdomsskole	21	170
Videregående skole	6	190
Folkehøgskole	0	14
Voksenopplæring	5	20
Universitet/Høgskole	4	43
Øvrig	1	95
Totalt antall gjennomførte undervisningsopplegg	37	532

Undervisningen som ble tilbudt i den åpne perioden ble gjennomført med strenge krav til smittevern. Samlet har 37 grupper besøkt 22. juli-senteret i 2020. Til sammenlikning var fjorårets tall 532 grupper. Det lave entallet skyldes både at senteret i hovedsak hadde åpent i skoleferien i 2020, og at det var vanskelig for skolene å planlegge undervisning utenfor skolen med de stadig skiftende reglene for smittevern, bruk av kollektivtransport osv.

I 2020 utgjorde elever fra ungdomsskolene omtrent halvparten av undervisningsgruppene. Det kan skyldes at videregående skoler i Oslo har vært på «rødt nivå» mht. smittevern i lange perioder. Det er vanskelig å vurdere om denne fordelingen mellom ungdomsskoler og elever i videregående opplæring vil vedvare når skolene gjenopptar ordinær undervisning, eller om 2020 også har vært et unntaksår mht. hvilke elevgrupper som får undervisning hos oss. Mellom 2016–2017 har fordelingen mellom

videregående skoler og ungdomsskoler vært ganske jevn, med en svak økning for ungdomsskoler i 2018–2019.

Tabell 3: Geografisk tilhørighet for gruppene

Geografisk tilhørighet	Antall grupper
Oslo	30
Vestfold og Telemark	2
Vestland	1
Viken	2
Øvrig	2

De aller fleste gruppene som besøkte 22. juli-senteret kom fra Oslo og Viken. I lange perioder frarådet myndighetene bruk av kollektivtransport og anmodet om at man unngikk unødig reisevirksomhet over kommune- og fylkesgrenser.

Vi antar at mange skoler har unnlatt å avtale undervisning ved senteret i 2020, og at vi ville hatt mange flere undervisningsavtaler hvis skolene kunne planlegge på lengre sikt slik de vanligvis gjør. Likevel kan vi forsøke å indikere hvilken undervisningsaktivitet vi hadde hatt dersom vi ikke hadde måttet stenge undervisningstilbudet på grunn av pandemien. Tabellen omfatter kun de skolene som bestilte undervisning for så å avlyse avtalen hos oss i 2020.² De klassene som har flyttet undervisningen til 2021 er ikke medregnet.

Tabell 4: Avlyste besøk i 2020 og stipulert antall besøkende

Avlyste besøk	Antall grupper	Gjennomsnittsberegnet antall (25 per gruppe)
Ungdomsskoler	71	1 775
Videregående skoler	30	750
Folkehøgskoler	6	150
Voksenopplæring	1	25
Utenlandske grupper	57	1 425
Øvrige	6	150
Totalt	171	4 275

Vi har avlyst 171 undervisningstilbud, med et stipulert samlet antall på i underkant av 4300 personer. Vi har beregnet

² Siden åpningen i 2015 har tallet på avlyste undervisningsopplegg aldri overskredet 10 per år.

at de avlyste besøkene utgjorde 316 timer undervisning. Trolig ville vi undervist et betydelig større antall elever og besøkende ved ordinær drift høsten 2020. Mange skoler har helt sett bort fra å besøke senteret i år, på grunn av alle utfordringene knyttet til planlegging og reisevirksomhet.

Tabell 5: Geografisk tilhørighet for avlyste grupper

Geografisk tilhørighet	Antall grupper
Agder	5
Innlandet	2
Møre og Romsdal	3
Nordland	4
Oslo	46
Trøndelag	2
Vestfold og Telemark	5
Vestland	1
Viken	40
Blandet (fra Norge)	7
Europa	10
USA	46

De fleste planlagte oppleggene omfattet elever og besøkende fra det sentrale østlandsområdet. Men vi antar at færre skoler med lengre reisevei har forsøkt å få undervisning hos oss i 2020, gitt at det er ekstra utfordrende å planlegge mer omfattende undervisningsaktiviteter med lang reisevei.

Om undervisningstilbudene

I det følgende beskrives de nye undervisningstilbudene i senteret i 2020.

Samtalen om 22. juli

Undervisningstilbudet er nytt av 2020 og henvender seg til skoleklasser fra 9. trinn til VG3 og er tilpasset 22. juli-senterets nye utstilling med samme navn.

Norske skoleelever har i dag ingen eller svært vage minner om 22. juli. Disse elevene må lære om terrorangrepet slik de lærer om andre historiske hendelser. Elevene har et stort behov for kunnskap om en av de mest skjellsettende hendelsene i Norge i nyere tid. Samtidig trenger de redskaper til å lese og tolke de mange referansene til 22. juli som preger den samtiden de lever i. Utstillingen og undervisningsopplegget

Samtalen om 22. juli henvender seg i stor grad til disse elevene – som også har fått 22. juli inn på timeplanen med innføringen av nye læreplaner høsten 2020.

Det 2,5 timer lange undervisningsopplegget foregår i 22. juli-senteret. Elevene jobber med gruppearbeid der de skal skape sine egne samtaler om 22. juli.

Et sentralt omdreiningspunkt i både utstillingen og i undervisningsopplegget er at historie til enhver tid er bevegelig og gjenstand for tolkning og fornying. Det er en overordnet målsetning å invitere skoleelever inn i samtalen som foregår i deres samtid og ruste generasjoner uten egne minner til å lese referanser som omgir dem – i kulturen og i det offentlige ordskiftet.

Fra propaganda til memes

I 2020 har 22. juli-senteret og undervisningsavdelingen på Senter for studier av holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) utviklet undervisningsopplegget *Fra propaganda til memes*. Det 2,5 timer lange undervisningsopplegget trekker linjer mellom 2. verdenskrig og terrorangrepene 22. juli 2011 og 10. august 2019. Vi sammenligner nazistenes bruk av propaganda og karikaturer og dagens internettkultur med særlig fokus på konspirasjonsteorier og memes. Klassene som deltar i opplegget, besøker både HL-senteret og 22. juli-senteret.

Elevene arbeider med ulike kilder, der de skal reflektere rundt hvordan ulike interesser og ideologisk ståsted kan påvirke valg og fremstilling av kilder. På HL-senteret får elevene mulighet til å se, utforske og diskutere ulike propaganda som ble brukt før og under 2. verdenskrig, sammen med uttrykk brukt i dag. Elevene øves i kildebruk, kritisk tenkning og får kunnskap om dehumaniseringsprosessene forut for holocaust.

På 22. juli-senteret vil elevene både besøke senterets utstilling og delta i et undervisningsopplegg, der de skal undersøke kilder tilknyttet 22. juli, og gjennom disse reflektere rundt kildebruk- og kritikk, og bidra inn i samtalen om 22. juli og tilgrensende tematikk.

Gjennom dette samarbeidet ønsker sentrene å legge til rette for en historiebevisst samtale om høyreekstremt tankegods – hva er likt, og hva er annerledes i dette tankegodset? Hvilken symbolikk ble brukt på 30–40-tallet og hva har den med internettkulturen i vår tid å gjøre? Vi sa aldri mer 9. april, aldri mer 22. juli, men er det sånn at noen sider av historien er gjenkjennelige og videreført i internettkultur, holdninger og ideer i dag?

Vitneprosjektet

22. juli-senterets Vitneprosjekt er et undervisningstilbud og et dokumentasjonsprosjekt som løfter frem historier fra og om 22. juli 2011. Som med den øvrige aktiviteten i senteret ble ambisjonene større enn mulighetene for vitneprosjektet i året som gikk. Først på grunn av stengt senter i påvente av åpning i Teatergata, deretter på grunn av koronapandemien. Likevel ble det gjennomført flere opplegg.

Våren 2020 gjennomførte vi to ordinære undervisnings-tilbud, hhv. i Høyblokka og i Teatergata. Høsten 2020 gjennomførte vi to ordinære opplegg i senteret og syv nasjonale samlinger med elever i samarbeidsprosjektet Demokratilæring på Utøya, mens 26 vitnesamtaler i undervisningsopplegget *Min historie – Personlige fortellinger fra og om 22. juli*, ble avlyst. I oktober holdt vi kurs for lærerstudenter på NTNU, hvor vitnesamtale var en sentral del av workshopen. På rekrutteringssiden har vi fått flere berørte inn i prosjektet, både som bidragsyttere av skriftlige vitneberetninger på nett og som deltakere til undervisningen i *Min historie – Personlige fortellinger fra og om 22. juli*. Blant disse er overlevende fra Regjeringkvartalet, overlevende fra Utøya og etterlatte.

Flere har tegnet seg for å bidra med opptak av vitneberetninger på video, og står klare til opptak når situasjonen tillater det. Det er også gjort en del arbeid med digitalisering, blant annet er undervisningsopplegget i *Min historie – Personlige fortellinger fra og om 22. juli*, hvor elevene jobber med kildebruk- og kritikk digitalisert, med tilhørende introduksjons-video. Den digitale versjonen er tilrettelagt som et opplegg som kan gjennomføres uten formidlere i

klasserommet, men også testet ut med samtale med vitner over Teams. Vitnefilmene som ligger ute på nett er fortsatt godt besøkt, med til sammen mange tusen visninger. Ett klipp er sett over 1600 ganger.

Øvrige undervisningstilbud i 22. juli senteret omtales på senterets nettside:

Undervisning i senteret | 22. juli-senteret

Workshop for og bistand til lærerstudenter

- Lektorutdanningen ved Det teologiske menighetsfakultetet (MF) deltok i workshop i 22. juli-senteret i januar 2020
- Som tidligere år gjennomførte 22. juli-senteret en workshop med lærerstudenter for NTNU (ILU) høsten 2020. Dette ble gjennomført fysisk og med vitner i NOVA kino i Trondheim av hensyn til smittevern
- 60 studenter ved lærerutdanningen på OsloMet besøkte utstillingen *Samtalen om 22. juli*, fikk introduksjon i denne og oppsummerende samtale i etterkant
- To lærerstudenter mottok bistand til sine FoU- oppgaver ved OsloMet
- En student fra Menighetsfakultetet fikk bistand til sin masteroppgave

Undervisning i tråd med FNs bærekraftsmål

22. juli-senteret vektlegger at undervisningsaktivitetene også skal understøtte arbeidet for å nå FNs bærekraftsmål. En redegjørelse for dette arbeidet er lagt som vedlegg.

Undervisningsaktivitetenes betydning for måloppnåelsen

Til lanseringen av fagfornyelsen høsten 2020 utviklet 22. juli-senteret en egen digital læringsressurs som viser hvordan det å undervise om terrorangrepet 22. juli både muliggjør arbeid med de tverrfaglige temaene, samtidig som lærerne får dekket flere av kompetansemålene i sine fag. Ressursen består av en oversikt til faglærere på barneskole, ungdomsskole og videregående skole over hvordan de kan tilnærme seg 22. juli i sine fag, samt relevante oppgaver og fordypningstekster som kan tas i bruk i undervisning. Vi har også laget en kort innføring til hvordan lærere kan jobbe flerfaglig og tverrfaglig, med viktige punkter å tenke gjennom før man iverksetter et slikt arbeid.

22. juli-senteret har også deltatt i referanse-gruppen for læringsressursene som ble utviklet av Institutt for lærerutdanning ved NTNU og Det Europeiske Wergelandsenteret på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet og lansert høsten 2020. 22. juli-senteret bidrar også med konkrete læringsressurser i dette prosjektet.

22. juli-senterets digitale plattform

I løpet av de siste tre årene har 22. juli-senteret utviklet en rekke nye netressurser. Netressursene er forankret i nye læreplaner, pedagogisk og didaktisk teori samt relevant erfaring fra undervisningen i senterets lokaler. Med den nasjonale nedstengningen i mars 2020 ble behovet for å tilgjengeliggjøre flere av 22. juli-senterets undervisningstilbud akutt og forprosjektet *22. juli-senterets digitale plattform* ble påbegynt i april 2020. De første nye ressursene, blant annet en digitalisert versjon av utstillingens tidslinje og flere videoer målrettet lærere og elever, lå ute på nettsiden allerede en måned senere.

22. juli-senteret anså det akutte behovet som en mulighet til å forsterke de eksisterende undervisningstilbudene gjennom en gjennomtenkt, profesjonell digital satsing, i tråd med Regjeringens overordnede digitale satsning, som skriver seg fra lenge før koronasituasjonen og som er forankret i nye læreplaner av 2020.

Prosjektet *22. juli-senterets digitale plattform* ble igangsatt høsten 2020, og ved utgangen av 2020 hadde senteret lansert en rekke nye ressurser på den eksisterende nettsiden. Løsningen innebar både digitaliserte versjoner av fysiske tilbud i senteret samt helt nye tilbud som var skreddersydd for det digitale klasserommet. Arbeidet med anskaffelser av leverandører til ny nettside er igangsatt og er en prioritert oppgave for 22. juli-senteret i 2021. Siden oppstarten av prosjektet har 22. juli-senteret publisert følgende innhold på vår digitale undervisningsplattform på 22julisenteret.no:

- 7 moduler
- 1 lærerveiledning
- 13 hovedtekster

- 16 oppgavedeler
- 14 videoer
- 14 interaktive elementer

Siden lanseringen av de nye digitale læringsressursene i mai 2020 har 22. juli-senteret hatt følgende besøkstall på nåværende digitale plattform:

- 102 472 sidevisninger mot 79 857 fra forrige periode (13. sep. 2019–7. mai 2020)
  - en økning på 28,32%
- 30 713 brukere hvorav 30 044 brukere var nye
  - en økning på 13,08% nye brukere sammenlignet med forrige periode
- 432 besøkende per dag

Sidene for de digitale læringsressursene er blant de ti sidene med flest besøk, noe som viser at lærere finner veien inn til våre ressurser og at de blir tatt i bruk. Det tok noe tid før vi kunne begynne med digital formidling. Vi har hatt utfordringer knyttet til bruk av teknisk plattform mot skolene, samt at temaene er utfordrende å formidle digitalt. I løpet av 2020 har både ansatte og skolene utviklet mer trygghet og kompetanse mht. digitale løsninger, og vi har utviklet nye tilbud. Det har også vært utfordrende å skape nye digitale tilbud når senteret har relativt få ressurser i forhold til oppgavene.

Tabell 6: Antall brukere av netressursene per fylke i perioden 8. mai-desember 2020

Fylke	Antall brukere	Andel
Agder	1 141	4,0
Innlandet	219	0,8
Møre og Romsdal	750	2,6
Nordland	583	2,0
Oslo	10 667	37,1
Rogaland	1 583	5,5
Troms og Finnmark	56	0,2
Trøndelag	1 931	6,7
Vestfold og Telemark	222	0,8
Vestland	83	0,3
Viken	568	2,0
Ukjent plassering	10 915	38,0
Totalt	28 718	100,0

Tabellen viser bruken av senterets nettressurser fordelt på fylker, og gjelder fra 8. mai da ny undervisningsplattform ble lansert. Vi ser at bruken varierer veldig geografisk: Oslo har en høy andel brukere, det samme har Rogaland og Trøndelag. Men Viken og Vestland har en relativt lav andel brukere, gitt innbyggertallet i disse to fylkene.

Vurdering av måloppnåelsen

22. juli-senteret konkluderer med at vi har en tilfredsstillende måloppnåelse, gitt de utfordringene pandemien har medført. Vi har hatt så mange undervisningsgrupper som mulig gitt nye begrensninger, og vi har gjennomført undervisning for lærerstudenter i den grad det har vært mulig. Skoledeltakelsen i «Demokratilæring på Utøya» har vært sterkt redusert, også dette på grunn av smittevern hensyn. I perioden med nedstengning har senteret jobbet aktivt med å utvikle nye former for digital formidling og med nye nettsider.

Allmenheten har tilgang til kunnskap om hendelsene 22. juli 2011 og tilgrensende tematikk

Styringsparametere:

Gjennomføring av prosjekt «midlertidig 22. juli-senter» i tråd med fastsatt framdriftsplan og økonomiske rammer. Besøk i utstillingen og senteret.

I det følgende beskriver vi de delene av senterets virksomhet som i særlig grad støtter opp under målet om tilgjengelig kunnskap for allmenheten.

Utstillingen i Teatergata 10

Utstillingens tidslinje er sentral på tvers av generasjoner og er med noen justeringer videreført fra den første utstillingen i 22. juli-senteret av 2015. Besøkende til senteret med personlige minner fra 22. juli har gitt tilbakemeldinger på at de ved tidslinjen tas tilbake til fredagen i 2011 og at den vekker minner til live igjen på en måte som oppleves som vanskelig, men like fullt meningsfull. Blant generasjonen uten egne minner vet vi at behovet er stort for informasjon om hva som faktisk skjedde, og tidslinjen svarer på nettopp dette behovet.

Falske nyheter og konspirasjonsteorier er en reell og økende trussel mot demokratiet, samtidig var de bærende elementer i tankegodset som motiverte terroristen bak angrepet. Tidslinjen er viktig, etterprøvbart dokumentasjon i møte med ethvert forsøk på å så tvil om eller revidere de helt sentrale faktaene knyttet til hendelsesforløpet 22. juli.

Med 22. juli-senterets nye utstilling ønsker vi å vise det mangfoldet av mulige fortolkningsrammer som finnes i ettertid av 22. juli, snart et tiår etter terrorangrepet. De ulike måtene å fremstille samtalen om 22 juli på er fortellinger som viser til at historien om og fortolkningen av terroren 22. juli ikke er statisk.

Overfor målgruppen skoleelever er det en målsetning å invitere dem inn i en av de viktigste samtalene som foregår i deres samtid og ruste generasjoner uten egne minner til å lese referanser som omgir dem i kulturen og i det offentlige ordskiftet. Et overordnet siktemål er at *Samtalen om 22. juli* skal kunne gi nye generasjoner eierskap til en historie som vil prege Norge i uoverskuelig fremtid.

Filmprosjekt – Historier om de vi mistet

I arbeidet med midlertidig utstilling utviklet vi et helhetlig konsept knyttet til rom for å minnes. Konseptet favner minnet om de vi mistet, de som står igjen, og publikums behov for deltakelse i individuelt og felles minnearbeid. Det har særlig vært et uttrykt savn fra etterlatte, men også publikum og skoleelever, å kunne bli kjent med de drepte som de levende menneskene de var før 22. juli. I samarbeid med Utøya AS og i dialog med Støttegruppen og representanter fra de etterlatte, utviklet vi derfor filmprosjektet *Historier om de vi mistet* som et tilskudd til utstillingen i Teatergata 10. Prosjektet dokumenterer etterlatte familiers egne historier om ofrenes liv gjennom filmopptak. Vinteren 2020 produserte vi seks filmer som skulle stå klare til åpning. I januar utlyste vi en minikonkurranse på bistand til filmproduksjon og fikk inn to tilbud. Godt Sagt AS vant anbudet, og bisto med filming og redigering.

Vi gjorde opptak på Østlandet i februar, og filmene ble ferdigstilt i april. Fem av filmene vises pr. i dag i utstillingen. Fire filmer er publisert på nett, og har over tusen visninger. Arbeidet er et forprosjekt til en større satsning. På linje med det eksisterende vitneprosjektet vil det på sikt legges til rette for at alle som ønsker får mulighet til å dele historier om sine kjære.

Samling ved 22. juli-senteret

I 2020 har 22. juli-senteret beredt grunnen for at senteret skal kunne motta, samle inn, bevare, stille ut og formidle gjenstander knyttet til terrorangrepet 22. juli 2011, åstedene for angrepet og historiene om menneskene som ble rammet.

Arbeidet har handlet om å etablere rutiner for å skaffe oversikt over nåværende samling gjennom forberedelser til å anskaffe registreringsverktøy, samt å etablere kontakt med mulige støttespillere og aktører som kan gi råd rundt bevaring og formidling av gjenstandene senteret har i dag og vil huse i fremtiden.

22. juli-senteret har opprettet ny kontakt med politiet om gjenstander knyttet til bevismateriale fra 22. juli, både avhendede gjenstander og beslaglagte gjenstander i forbindelse med rettsaken etter 22. juli i 2012. Senterets videre arbeid med dette materialet innebærer vurderinger omkring hva som kan være aktuelt å bevare for fremtiden.

Innlån og bevaring

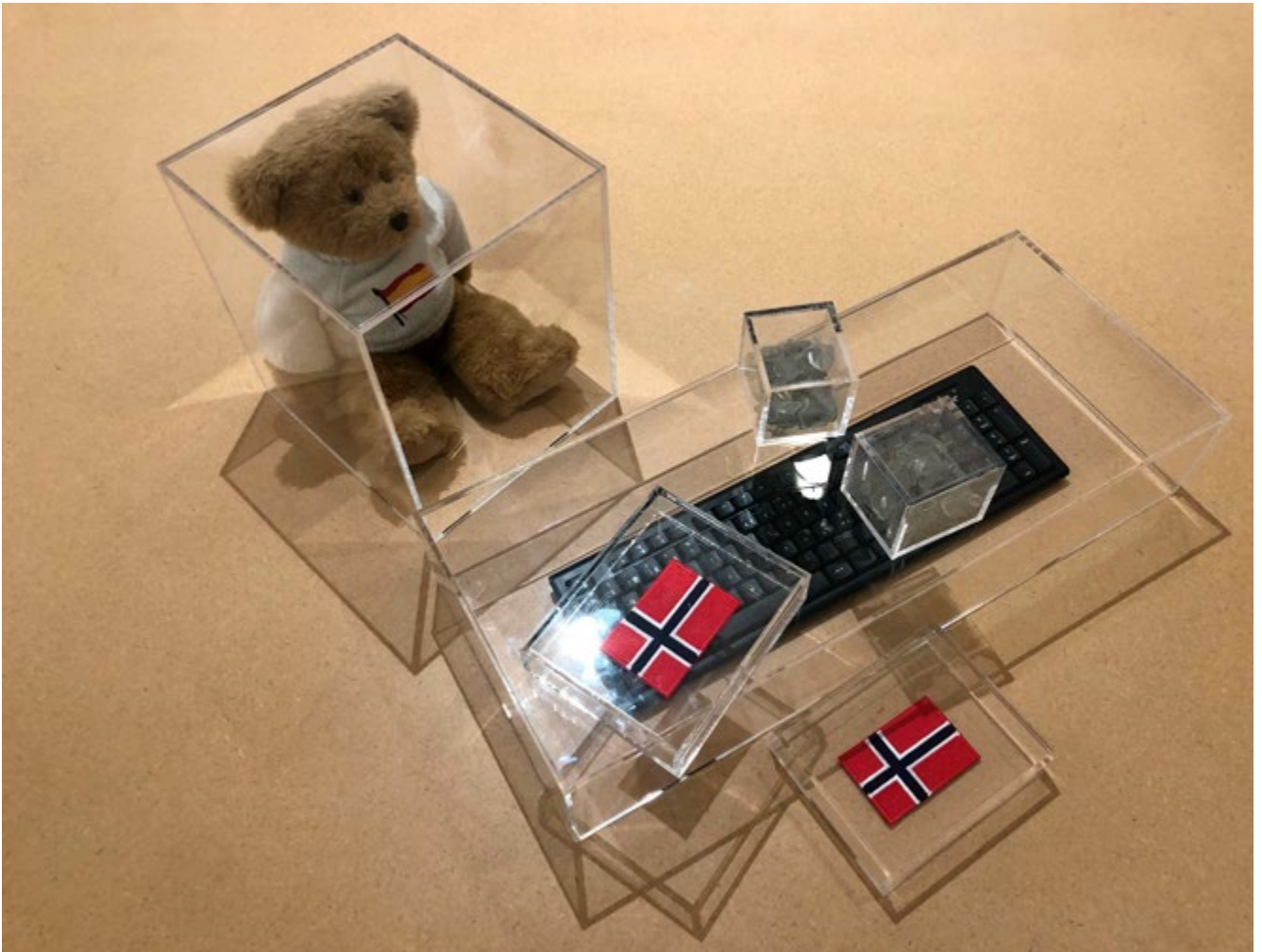
I starten av 2020 inngikk 22. juli-senteret en låneavtale med Arkivverket om lån av spesifikke gjenstander i deres samling av minnegjenstander etter 22. juli. Låneavtalen åpner for at senteret kan stille ut ulike typer gjenstander fra spontane minnesteder som oppstod over hele Norge i dagene etter 22. juli. Avtalen innebærer at ulike gjenstander fra Arkivverkets samling kan rullere i senterets faste utstilling, inngå i fremtidige temporære utstillinger og på denne måten bidra til å styrke undervisningen ved senteret.

22. juli-senteret har gjennom året formidlet historier og bilder av utvalgte gjenstander på sosiale medier.

Alle avtaler om gjenstander fra 22. juli-senterets utstilling i Høyblokka av 2015, som er på innlån fra Oslo museum og Oslo Politidistrikt, ble i 2020 forlenget for perioden 22. juli-senteret holder til i Teatergata.

Senteret har i 2020 aktivt bevart gjenstander av historisk verdi fra Regjeringskvartalet, og etter forespørsel mottatt minnegjenstander og dokumentasjonsgjenstander fra givere, blant annet har senteret mottatt enkelte gjenstander fra Utøya AS og privatpersoner. Alle gjenstandene vil inngå i 22. juli-senterets samling.

Replikagjenstander i undervisning

I undervisningstilbudet *Samtalen om 22. juli* reflekterer elevene rundt det mangfoldet av kilder som finnes til historiske hendelser generelt og terrorangrepet 22. juli 2011 spesielt. I 2020 produserte senteret flere replikagjenstander som symboliserer originalgjenstander i senterets samling. Replikaene tilbyr elevene en taktil læringsopplevelse, og muligheten til å drøfte hvilken

fortellerkraft vi ofte legger slike gjenstander. På grunn av restriksjoner rundt smittevern i 2020 må integreringen av gjenstandene vente til 2021.

Ekstern undervisnings- og foredragsvirksomhet

- 22. juli-senteret deltok i 2020 tradisjonen tro på det årlige møtet i «Nettverk for holdningsskapende formidling». I den digitale plenumssesjonen *Hva kan*

elever lære om og av 22. juli? deltok 22. juli-senteret med innlegget «22. juli-senteret. Fra utstilling til e-læring i 2020».

- 22. juli-senteret deltok med et foredrag ved den internasjonale konferansen «Emotions and History. How to Discuss Difficult Topics at School» i regi av POLIN Museum of the History of Polish Jews i November 2020. Foredraget ble holdt digitalt.
- 22. juli-senteret deltok med et barnehjørne på HUMAN International Documentary Film Festival i februar 2020. Anledningen var en panelsamtale om å snakke med barn om vanskelige temaer. I barnehjørnet delte 22. juli-senteret sine erfaringer fra formidling av terrorangrepene i 2011 til barn.
- 22. juli-senteret gjennomførte i mai 2020 en digital vitnesamtale som ble overført til Teigar skole i Færder kommune. 120 elever overvar vitnesamtalen.

Avlyste foredrag på grunn av koronapandemien

- 22. juli-senteret ble invitert til å lede et panel ved Arbeiderfestivalen i Hommelvik i april 2020. Arrangementet flyttes til 2021.
- 22. juli-senteret ble invitert til å holde et foredrag på en konferanse i regi av Fjell festning/Museum Vest og Nettverket for demokrati og menneskerettar som skulle avholdes 5. og 6. november. Dette ble avlyst/ flyttet til 2021.
- 22. juli-senter skulle legge frem et paper ved Nasjonell historiedidaktisk konferens i Uppsala i mai 2020. Konferansen gjennomføres digitalt i 2021.

Forskning

22. juli-senteret var i 2020 med søker og associated partner i to ulike forskningsprosjekter.

Prosjektet «Norwegians and Their Pasts: a national study into the ways Norwegians learn about, value and act on their history in an age of global challenges» ble ledet av Universitetet i Stavanger, Institutt for kultur og språkvitenskap.

Prosjektet som var teoretisk forankret i det voksende og multidisiplinære feltet minneforskning ville gjøre en omfattende kartlegging av på hvilke måter kollektive minner og historiebevissthet gjør seg gjeldende i befolkningen. I løpet av prosjektperioden var det en målsetning å også sammenlikne dataene fra den norske undersøkelsen med tilsvarende data fra samarbeidsinstitusjoner i Canada og Australia. 22. juli-senterets bidrag var sentrert rundt forskningsspørsmål som vedrørte museer og minnesmerker og på hvilke måter mennesker anvender disse i deres fortidsfortolkninger: The role of the museums and memorials in the transmission of the past. Prosjektet fikk dessverre avslag fra Norges forskningsråd i desember 2020.

Prosjektet «HETRAU - Heritagization processes of contemporary cultural traumatic events in Europe» ledes av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). «HETRAU» ønsker å undersøke forbindelsen mellom kulturarv og kulturelle traumer og studere på hvilke måter denne forbindelsen kommer til uttrykk gjennom kulturarviserende prosesser knyttet til nyere traumatiske hendelser i Europa i samfunn preget av terrorangrep og tvungen migrasjon. Prosjektet tar utgangspunkt i tre spesifikke lokasjoner: Oslo, Manchester og Lesbos og samarbeider med forskningsgrupper ved The University of Aegean og The University of Manchester. I forskningsprosjektet skriver de at: «Terrorist/Terror attacks in Europe and the arrival of forced migration have deeply affected the sense of identity and belonging in our multicultural societies».

Forskningsprosjektet har en uttalt instrumentell ambisjon med hensyn til å løfte frem kunnskap og metoder som vil komme beslutningstakere og samfunnet for øvrig til gode: «HETRAU will provide a policy model on the process of heritagisation around cultural trauma that facilitates voicing trauma and becomes a prerequisite to individual and collective healing». Som associative partner i «HETRAU» vil 22. juli-senteret bistå med aktiviteter og delta i workshops gjennom prosjektperioden.

Søknaden til det europeiske fellesprogrammet Cultural Heritage and Global Change JPICH fikk dessverre avslag i desember 2020. Prosjektgruppen søker videre til andre instanser og 22. juli-senteret er med videre som associative partner.

Deltakelse i den offentlige samtalen

22. juli-senteret hadde en kronikk i Dagbladet 5. oktober 2020. Kronikken ble forfattet i samarbeid med undervisningsavdelingen på HL-senteret og omhandlet arbeidet med kurateringen av utstillingen for Stiftelsen 10. august. 22. juli-senteret har også egen Facebook-side.

Annen faglig aktivitet

22. juli-senteret har brukt tid på kontakt med mange ulike samarbeidsaktører og fagmiljøer i 2020. I tillegg til de samarbeidsparter som allerede er nevnt har vi også prioritert dialog med 9/11 Memorial & Museum og andre samarbeidende institusjoner i inn- og utland. Direktør har også deltatt på en samling for berørte og etterlatte i Rogaland.

Vurdering av måloppnåelsen

Utviklingen av en nytt midlertidig senter og en ny utstilling har vært sentrale aktiviteter i året som gikk. Dessverre har vi ikke kunnet ha åpent for publikum slik vi hadde planlagt. Pandemien medførte at vi har prioritert å få på plass flere digitale undervisningstilbud, som gradvis utvikles og implementeres i virksomheten. I den grad det har vært mulig har vi gjennomført foredrag og annen utadrettet virksomhet digitalt. Vi ser at nettressursene våre brukes i stadig større grad, og vi intensiverer arbeidet med å utvikle disse videre. Et bredere digitalt tilbud og videreutvikling av tilbudene på nett gjør senterets tilbud mer tilgjengelig for publikum generelt og bidrar til at vi vil nå bredere ut til hele landet. Vi legger derfor til grunn at vi har innfridd målet om tilgjengelig kunnskap for allmenheten i den grad det har vært mulig gitt de begrensningene pandemien har gitt i 2020.

Samarbeid med eksterne aktører

Nasjonal støttegruppe etter 22. juli og AUF

Et godt og tillitsbasert samarbeid med Støttegruppen og AUF er en selvfølge og en forutsetning for alle aktiviteter og prosjekter i 22. juli-senteret. Dette samarbeidet har vært viktig også i 2020, og kom ikke minst til syne ved 9-årsmarkeringen og ferdigstillingen og åpningen av den nye utstillingen i Teatergata 10. Det har gjennom hele året vært løpende dialog og møtevirksomhet rundt ulike temaer og prosjekter. 22. juli-senteret og Støttegruppen har siden august 2020 hatt faste månedlige dialogmøter. Et felles prosjekt er samarbeid om den kommende 10-årsmarkeringen i 2021. Direktør har deltatt på en samling for etterlatte og berørte i støttegruppen i Rogaland hvor hun holdt foredrag og hadde dialog med mulige fremtidige deltagere i vitneprosjektet.

Stiftelsen 10. august

Samarbeidet med Al-Noor Islamic Center og den uavhengige Stiftelsen 10. august ble påbegynt umiddelbart etter terroren som rammet Bærumsmoskéen i 2019. 2020 ble preget av en intensivering av det rådgivende arbeidet med å sikre spor etter terroren og fortellingen om hvem og hva som ble rammet i angrepet. 22. juli-senterets direktør leder referansegruppen for stiftelsen og 22. juli-senteret deltar i arbeidet med å bygge et minne- og kunnskapssenter som formidler både drapet på Johanne Zhangjia Ihle-Hansen, terroren som rammet moskeen og som forsøker å reflektere rundt årsakene til og konsekvensene av det høyreekstreme tankegodset som ledet til handlingene 10. august 2019. Direktøren deltok og holdt tale på 1 årsmarkeringen i Al-Noor Islamic Center 10. august 2020.

Det Europeiske Wergelandsenteret

Det Europeiske Wergelandsenteret er en viktig samarbeidspartner for 22. juli-senteret. EWC står for mesteparten av undervisningen som foregår på Utøya og også i 2020 har vi samarbeidet tett, selv om det har blitt færre fysiske undervisningsdager på Utøya og i 22. juli-senteret gjennom demokratilæring på Utøya i 2020. 22. juli-senteret har vært en bidragsyter til EWC og NTNUs arbeid med læringsressursene om 22. juli som ble lansert i 2020.

Utøya AS

Utøya er en selvsagt samarbeidspartner for 22. juli-senteret. Det har i 2020 vært god dialog mellom daglig leder på Utøya omkring ulike prosjekter på 22. juli-senteret. Daglig leder på Utøya har vært en viktig ressurs for 22. juli-senteret i arbeidet med nytt minnerom og utstilling i Teatergata 10 og har særlig bidratt til prosjektet *Historier om de vi mistet*.

Den kulturelle skolesekken

22. juli-senteret har siden skoleåret 2016 deltatt med undervisningsopplegg gjennom *Den kulturelle skolesekken* i Oslo. I skoleåret 2020 skulle senteret delta med undervisningsopplegget *Min historie – Personlige fortellinger fra og om 22. juli*, men på grunn av bygging av nytt senter og nedstengingen av Oslo i mars ble det kun gjennomført et opplegg i 2020, i slutten av februar.

Norges museumsforbund

22. juli-senterets direktør sitter i styret i Norges museumsforbund (NMF). Norges museumsforbund er interesseorganisasjonen for museumspolitisk arbeid og faglig utvikling. Formålet er å arbeide for videreutvikling av museenes innsatsområder: fornying, forvaltning, forskning og formidling.

Rådgivende rolle i AUFs 22. juli-utvalg

Høsten 2019 vedtok Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon, AUF, å sette i gang et prosjekt som skulle se på hvordan organisasjonen skal ivareta arven etter 22. juli 2011. Det var første gang en slik gjennomgang ble gjort. Bakgrunnen for initiativet var blant annet at de fleste overlevende etter 22. juli nå er blitt så gamle at de forsvinner ut av organisasjonen, og at stadig færre av medlemmene er direkte berørte. I forbindelse med dette arbeidet ble 22. juli-senteret forespurt om å sitte i et utvalg som fikk navnet «22. juli-utvalget».

Utvalgets arbeid endte i en rapport som bl.a. samlet inn og oppsummerte erfaringer siden 2011, fra medlemmer og nåværende og tidligere tillitsvalgte i AUF. Arbeidet pågikk fra oktober 2019 til august 2020. Da overleverte

og fremla utvalget rapporten til AUFs landsstyre.

22. juli-senterets representant hadde en rådgivende rolle i utvalget, og bidro med kunnskap, innsikt og erfaringer fra sin bakgrunn i 22. juli-senteret og ikke minst fra arbeidet i vitneprosjektet. Hun deltok i diskusjoner og kom med overordnende innspill, men var ikke med på å utforme tiltak for organisasjonen. I etterkant har AUF gått sammen med LO og Arbeiderpartiet om «Arbeiderbevegelsens 10-årsprosjekt», og opprettet et nytt, fast 22. juli-utvalg.

Åpningsarrangement i Teatergata 10

Utstillingen *Samtalen om 22. juli* ble offisielt åpnet av kunnskapsminister Guri Melby. Et lite antall inviterte gjester ble invitert til den i hovedsak digitale åpningen 27. juni 2020. I forkant av åpningsarrangementet produserte 22. juli-senteret en film i samarbeid med DSS som inviterte publikum inn i en digital vandring i utstillingen på åpningsdagen i fravær av muligheten til å kunne besøke den fysiske. Til denne filmen bidro såkalte «utstillingsambassadører» som hver for seg løftet frem utstillingens ulike fortellinger. Disse var: statsminister Erna Solberg, kulturminister Abid Raja, finansminister Jan Tore Sanner, varaordfører i Oslo Kamzy Gunaratnam, leder i Arbeiderpartiet Jonas Gahr Støre og mor til Andrine Bakkene Espeland, Unni Espeland. Arrangementet ble strømmet direkte og i tillegg til kunnskapsministeren talte 22. juli-senterets direktør, leder for Støttegruppen, Lisbeth Rønne og generalsekretær i AUF Sindre Lysø. Avslutningsvis kunne publikum stille spørsmål om utstillingen og senterets aktiviteter til senterets formidlingsansvarlig.

9-årsmarkeringen etter 22. juli

Tradisjonen tro arrangerte 22. juli-senteret et arrangement for publikum i forkant av 22. juli. Arrangementet med tittelen «22. juli 2011, 10. august 2019 og livet etterpå» ble arrangert 21. juli 2020 i samarbeid med AUF. Senterets direktør åpnet det digitale arrangementet hvor også et lite antall gjester var invitert. Blant de inviterte gjestene var flere representanter fra Støttegruppen, AUF og Stiftelsen 10. august.

Avtroppende leder i AUF Ina Libak, leder i Arbeiderpartiet, Jonas Gahr Støre og Shan Muhammed som er medlem i ungdomsrådet i Al-Noor Islamic Centre deltok i en samtale som ble ledet av sentrets formidlingsansvarlig. Arrangementet ble strømmet direkte og nådde 7500 Facebook-brukere. Filmen har hatt 117 visninger på 22. juli-senterets nettside der den har ligget tilgjengelig i etterkant av direktesendingen. AUF stilte ressurser til rådighet for filming.

Den årlige minnemarkeringen i Regjeringskvartalet og på Utøya 22. juli ble avholdt med strenge restriksjoner og betydelig færre gjester enn tidligere år. 22. juli-senteret mottok i den forbindelse besøk fra statsminister Erna Solberg og flere statsråder, Stortinget, NATO og Oslo kommune som fikk en omvisning og introduksjon til utstillingen.

Terroristen The terrorist

«Tiden er inne for forkla... er han?
Hva har skjedd med... er rettens
dramaturgi. Selv... monster.
Selv massemo... har
venner, drom...

Kari Stokk, journalist og forfatter

Terroriste...
oss». H...
på sk...
Def...
iso...

...Who...
...dran...
...ors ca...
...urder...
...ion...

BRUKSINSTRUKSJONER

4. Styring og kontroll i virksomheten

22. juli-senteret har, som alle andre virksomheter vært sterkt preget av pandemien. Det har vært krevende å planlegge drift med kortvarig planleggingshorisont på grunn av stadig endrede retningslinjer for smittevern. Året ble sterkt preget av utsatt åpning av nye midlertidige lokaler, og av at vi har måttet holde undervisningsvirksomheten og publikumsutstillingen stengt i lange perioder.

Vi opplever at kontrollen med økonomisk styring og fremdriften ved etablering av nye midlertidige lokaler har vært god. Det er levert en egen sluttrapport for prosjektet Midlertidig senter i Teatergata 10, dermed omtales ikke styring og kontroll av dette prosjektet her.

Administrative forhold

Det har vært ressurskrevende å etablere nødvendige rutiner for økonomi og administrasjon. Vi har bygget opp intern kompetanse og kapasitet for dette, og vurderer situasjonen som tilfredsstillende.

22. juli-senteret får IKT-tjenester levert av DSS, på lik linje med departementene. Dette innebærer at DSS har ansvar for IKT-sikkerheten på systemnivå, de har ansvar for brannmurer, teknisk IKT infrastruktur osv. 22. juli-senteret har ikke utarbeidet egne rutiner for IKT-sikkerhet, men bruker DSS' retningslinjer som de ansatte kjenner fra før.

Det har blitt jobbet med en arkivløsning siden før senteret ble opprettet som egen virksomhet. Tekniske forhold knyttet til IKT-løsningene i DSS har gjort det vanskelig å anskaffe en arkivløsning som tilfredsstillende de tekniske kravene DSS har. DSS bistod senteret med å anskaffe en løsning for elektronisk arkiv før årsskiftet 2020, og løsningen er nå snart implementert.

22. juli-senteret utarbeidet ikke en egen HMS handlingsplan for 2020, da mye av senterets ressurser ble brukt til å opprette og åpne våre nye midlertidige lokaler og lage den nye utstillingen.

22. juli-senteret har avviklet sin første medarbeiderundersøkelse i desember 2020. I samråd med verneombud og tillitsvalgt utsatte vi medarbeiderundersøkelsen til etter innflyttingen i Teatergata 10. Medarbeiderundersøkelsen vil resultere i en tiltaksplan som vi skal jobbe med i 2021.

Virksomheten er så liten at vi ikke har et eget AMU. Det er tett dialog mellom direktør, tillitsvalgt og verneombud, blant annet gjennom faste møter. Samarbeidet har resultert i senterets første omforente lokale lønnspolitikk som ble ferdigstilt før de lokale lønnsforhandlingene i 2020. Arbeidet med senterets retningslinjer for varsling ble påbegynt i 2020. I tillegg er det fremforhandlet eget permanent personalreglement for 22. juli-senteret. Verneombud og tillitsvalgt har også vært sterkt engasjert i arbeidet med å få på plass og følge opp lokale smittevernregler for skoleklasser, besøkende og ansatte, samt i dialogen om løsninger for arbeid på hjemmekontor.

Likestilling og mangfold

22. juli-senteret har en skjev kjønnsbalanse med 76 prosent kvinner blant våre ansatte. Direktøren er kvinne. Det er ikke systematiske lønnsforskjeller mellom menn og kvinner i samme stillingskode. Det er ikke utarbeidet detaljert statistikk over lønnsfordelingen av personvernenssyn.

Tre menn og en kvinne jobber i reduserte stillinger. Alle tre tilkallingsvikarene er kvinner. To av 17 ansatte har innvandrerbakgrunn, dvs. en andel på 12 prosent.

Rekruttering og inkludering

Da 22. juli-senteret ble etablert som egen statlig virksomhet den 1. juli 2019 ble alle ansatte (ekskl. daværende leder) overført fra DSS.

22. juli-senteret er en liten virksomhet med ca. elleve årsverk i ordinære stillinger. Vi ønsker å bidra til *Inkluderingsdugnaden* i den grad det er mulig, men vil ha få eller ingen nyrekrutteringer per år. I løpet av halvannet års virksomhet har 22. juli-senteret ingen eksterne rekrutteringer.

I 2020 hadde senteret to ansatte i foreldrepermisjon. Direktøren besluttet å holde en av stillingene vakant og utlyste et vikariat med offentlig kunngjøring. En mannlig søker ble tilbudt vikariatet, men takket nei fordi han ikke fikk permisjon fra Universitetet i Oslo. Dermed ansatte vi en kvinnelig intern søker, uten å ansette noen i hennes sted.

22. juli-senteret har en elektronisk personalhåndbok hvor bla. retningslinjene for arbeid med inkludering og mangfold er nedfelt. Vi har utarbeidet en mal for kunngjøringstekst med fokus på mangfold i rekruttering, samt en mal for innstilling hvor bestemmelsene om rekruttering til mangfold er gjengitt.

Om offentlige anskaffelser

22. juli-senteret har hatt en del anskaffelser i 2020 knyttet til opprettelsen og ferdigstillingen av nytt midlertidig senter i Teatergata 10. Før 22. juli-senteret ble opprettet som egen virksomhet ble anskaffelsene i all hovedsak gjennomført av DSS. Etter 1. juli 2019 har vi ansvar for anskaffelser selv, men vi får god bistand fra anskaffelsesmiljøet i DSS hvis vi har behov for det. Blant annet har DSS bidratt sterkt i anskaffelsen av elektronisk arkiv, en prosess som ble ferdig i desember 2020.

22. juli-senteret har hittil ikke hatt egen bruker for anskaffelse gjennom portal, men har anskaffet egen løsning fra 2021. Vi har styrket kompetansen på økonomiarbeidet ved å oppsøke relevante kurs i DFØ, og vil fortsette å legge til rette for

økt kompetanse på dette området. Vi tar også kontakt med DFØ eller Riksrevisjonen dersom vi er i tvil om etterlevelse av regelverket.

22. juli-senteret bruker leverandører på statens rammeavtaler der dette finnes. Vi er opptatt av å sikre at våre leverandører overholder lover og regler i arbeidslivet. Den konkrete oppfølgingen av underleverandører i prosjektet om midlertidig senter har vært ivaretatt av Statsbygg.

ROS-analysen for 22. juli-senteret

22. juli-senteret leverte sitt første grunnlagsdokument for sikkerhet i 2020, i tråd med føringene for sikkerhetsarbeid for statlige virksomheter. ROS-analysen var omfattende, og det har ikke vært grunnlag for å revidere den i løpet av året.

Etter arbeidet med de grunnleggende ROS-analysene har vi laget en handlingsplan for sikkerhetsarbeidet ved senteret, for de hendelsene som er vurdert til middels og høy risiko. Handlingsplanen ble delt inn i tiltak som skulle gjennomføres før og etter innflytting i Teatergata 10. Tiltakene som skulle gjennomføres før innflytting er iverksatt eller påbegynt. Tiltakene som skulle gjennomføres etter innflytting har vært vanskeligere å følge opp, siden senteret ikke har vært i ordinær drift. Fokus har vært på å registrere og håndtere de mange avvikene som oppstår når man flytter inn i et bygg som har vært gjenstand for omfattende byggearbeider. Arbeidet med handlingsplanen fortsetter i 2021.

ROS-analysen har identifisert hvilke sikkerhetsmessige utfordringer senteret kan stå ovenfor. Da 22. juli-senteret var en del av en stor driftsorganisasjon ble ROS-analyser foretatt av sikkerhetsmiljøet i DSS. Nå har senteret eierskap til vurderinger som gjøres, og er mer operative i dette arbeidet.

Arbeidet med 22. juli-senterets første grunnlagsdokument om sikkerhet, inkl. de første ROS-analysene utarbeidet på egen hånd har gitt oss et godt grunnlag for vårt videre arbeid med sikkerhet på flere felt.

Blant annet har 22. juli-senteret hatt en god dialog med DSS om skallsikring og sikkerhetsrutiner ved innflytting i nytt bygg. Vi har gjennom ROS-analysen erfart mangler ved det forebyggende arbeidet med sikring av gjenstander, og har jobbet aktivt med slike spørsmål i etterkant av analysearbeidet. Dette arbeidet fortsetter i 2021. Det er imidlertid krevende å gjøre konkrete behovsvurderinger for beredskapsløsninger eller sikkerhetsarbeid når vi knapt har tatt de nye lokalene i bruk.

Det er foretatt konkrete, enkle ROS-analyser for å ivareta hensyn til smittevern under pandemien, uten at det totale planverket er revidert. Fokus har vært å følge opp smittevernreglene nasjonalt og lokalt, samt ivareta hensyn som arrangementsansvarlig og som ansvarlig for en utstilling med besøkende og med skoleelever.

Som et ledd i arbeidet med sikkerhet anskaffet 22. juli-senteret et eget avvikssystem som ble implementert i 2020. Systemet gjør det enkelt å melde

avvik uten å måtte logge på PC, noe som er en stor fordel for ansatte som jobber i utstillingen. Vi har hatt mange meldte avvik knyttet til innflytting i nye lokaler og utstillingen, og avvikssystemet har gjort det lettere å holde oversikt over og behandle innmeldte avvik.

Etter tiltaksplanen har 22. juli-senteret også jobbet med nye sikkerhetstiltak i tilknytning til de nye lokalene og den nye utstillingen. Dette arbeidet er gjort i samarbeid med KD, KMD, DSS og Statsbygg, og vil fortsette i 2021.

Kriseøvelse

Det er ikke avholdt kriseøvelse i 2020, men vi har avviklet evakueringsøvelse for ansatte med to ulike scenarier. Det har ikke vært mulig å avvikle en realistisk evakueringsøvelse på grunn av smittevern. Vi har vurdert at det er lite hensiktsmessig å ha kriseøvelser før vi har kommet i ordinær drift. Vi skal også avvikle evakueringsøvelse med publikum når det lar seg gjøre.

5. Vurdering av framtidsutsikter

22. juli-senteret står ovenfor mange muligheter og utfordringer i tiden som ligger foran oss. I 2021 er det 10 år siden terrorangrepene 22. juli 2011. I markeringsåret planlegger 22. juli-senteret en rekke arrangement, ny temporær utstilling og utgivelse av en faglig publikasjon. Prosjektene planlegges i nær dialog med Støttegruppen, AUF, forskningsinstitusjoner, organisasjoner og representanter fra ulike departement. Dette samarbeidet vil gi oss nye erfaringer, nye perspektiver og kunnskap som vil implementeres i våre undervisningstilbud og våre øvrige prosjekter.

I sin nasjonale trusselvurdering for 2020 beskriver PST at et digitalisert samfunn kan påføre staten og samfunnet svært stor skade. PST vurderer politisk motivert vold som en økt trussel: «Det vurderes nå som like sannsynlig at en terrorhandling vil utføres av høyreekstremister som av ekstreme islamister». Det påpekes at mye av kontakten mellom ekstremister skjer digitalt og vil fortsatt være en viktig arena for å spre terroroppfordrende propaganda og at kommunikasjonen skjer på sosiale medier ved at propaganda konsumeres ved likesinnete. PST vektlegger også at myndighetspersoner, lokalpolitikere og andre rammes av hatefulle ytringer, sjikane og trusler som fremsettes på nett. Dette kan ifølge PST svekke demokratiet.

Dette trusselbildet kan få konsekvenser for 22. juli-senteret både i form av sikkerhet og varetakelse av senterets ansatte, publikum og fysiske lokaler. Arbeidet med ROS-analyser og sikkerhetstiltak vil derfor prioriteres i tiden fremover. Trusselvurderingen har også konsekvenser for senterets faglige formidling og dialog med sentrale samarbeidspartnere.

Forskningsbidrag dokumenterer hvilken virkning terrorhandling kan ha for ettertiden, både for

etterlatte, overlevende, andre direkte berørte og for samfunnet som helhet. Norsk kompetansesenter for forskning på vold og traumatisk stress (NKVTS) har i flere forskningsprosjekter om etterlatte, overlevende og andre berørte etter terrorangrepene 22. juli dokumentert langtidseffektene terroreren har for dem som blir rammet. Noen av deres resultater er gjengitt i utstillingen, og er ett av flere perspektiver når vi gjennomfører vitnesamtaler med overlevende i undervisningsopplegget *Min historie - Personlige fortellinger fra og om 22. juli*. Terrorens virkninger for enkeltmennesker og for samfunnet som helhet vil fortsette å være et sentralt tema for 22. juli-senteret.

I fremtidens undervisningstilbud vil temaer som hatefulle ytringer, trusler og konspirasjonsteorier på nett være viktige som diskusjonsgrunnlag, og tematikken ser dessverre ut til å bli mer aktuell i tiden som ligger foran oss. Senteret opplever en stor etterspørsel etter digitale og ordinære undervisningsopplegg.

Mange av 22. juli-senterets undervisningstilbud er utviklet for i særlig grad å støtte opp om fagfornyelsen. Flere tilbud er utviklet og pilotert for å bidra til undervisning som mange lærere regner som særskilt krevende og utfordrende. Det er helt sentralt at vi lykkes i å gi skoler og lærere et tilbud som gjør dem bedre i stand til å nå læreplanmålene, dermed legger vi også stor vekt på å pilotere og evaluere det tilbudet vi gir.

Et viktig mål for 22. juli-senteret vil være å videreutvikle vår digitale plattform og våre ulike digitale formidlings-tilbud. Dette arbeidet vil styrke vårt samfunnsoppdrag som et nasjonalt senter og gjøre det mulig å ytterligere forbedre det digitale undervisningstilbudet til skoler og lærere i hele landet, også etter pandemien. Som årsrapporten viser har senterets undervisningstilbud

nådd flest elever i Oslo og Viken, men vi har potensial til å nå ut til flere gjennom en økt digital satsning.

En annen sentral del av vår virksomhet er dokumentasjon og samlingsarbeid. 22. juli-senteret skal utarbeide en samlingsplan med utvalgte gjenstander i dialog med KD. Dette arbeidet stiller nye krav til kompetanse og ressursbruk ved senteret, og vi skal samarbeide tett med flere nye fagmiljøer. Arbeidet startet opp i 2020, men blir et sentralt satsingsområde for senteret i 2021.

I tiden som ligger foran oss vil også arbeidet med permanent senter intensiveres. 22. juli-senteret ser frem til samspillsfase 2 og arbeid med referansegruppen

som vil være et skritt på veien mot målet om å ta i bruk lokalene i tilknytning til Høyblokka på permanent basis. Som en del av dette viktige arbeidet vil senteret prioritere prosjektet *Historier om de vi mistet*, der målet er at alle familiene til de 77 ofrene tilbys å delta i prosjektet slik at disse kan stå ferdig som en del av nye utstillinger i permanent senter.

22. juli-senteret står foran en periode med mange og viktige oppgaver. Det er snart 10 år siden terrorangrepene 22. juli 2011. Senterets faglige og organisatoriske oppgaver forventes å økes i årene fremover, og vi ser frem til å videreutvikle vår rolle i et sentralt samfunnsoppdrag.

6. Årsregnskap

Ledelseskomentarer

Den 01.07.2019 ble 22. juli-senteret en selvstendig virksomhet underlagt KD. 22. juli-senteret er en brutto-budsjettert virksomhet som fører regnskap etter de statlige regnskapsstandardene (SRS).

Årsregnskapet utgjør del VI av årsrapporten til KD. 22. juli-senteret revideres av Riksrevisjonen. Revisjonsberetningen kan finnes på 22julisenteret.no når den er offentlig tilgjengelig.

22. juli-senteret skal formidle kunnskap om terrorangrepet i Regjeringskvartalet og på Utøya 22. juli 2011. Gjennom utstillinger, undervisning og dokumentasjon, vil 22. juli-senteret bidra til en historiebevisst forvaltning av minnet om terrorangrepet, for skoleverket og allmennheten.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet, økonomiregelverket i staten og de krav som er stilt fra overordnet departement i tildelingsbrev og tillegg til tildelingsbrev. Virksomhetsleder mener regnskapet gir et dekkende bilde av disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

Kap.251 post 01

Regnskapet for 2020 har et mindreforbruk på 1.000.451. Dette gjenspeiler både usikkerheten knyttet til pandemien og utfordringer med entreprenør i forbindelse med etablering av utstilling og arbeidsplasser i nye lokaler i Teatergata 10.

Koronapandemien

22. juli-senterets hovedvirksomhet er undervisningsaktivitet og formidling, og å ta imot publikum og

skoleklasser. Koronapandemien og de følgende smittevernrestriksjonene har ført til en begrenset undervisnings- og formidlingsaktivitet, og utstillingen har vært stengt av smittevernhensyn i store deler av året.

Merkostnader entreprenør

Senteret flyttet inn i nye, midlertidige lokaler i 2020. Dette har vært et større prosjekt hvor Statsbygg var inne som byggherre. Da prosjektet nærmet seg slutføring mottok vi et siste kostnadsestimat som overskred de økonomiske rammene med 2,15 millioner. Overskridelsen var ikke varslet. KD ble umiddelbart varslet. For å dekke inn merkostnadene ble to planlagte vikariater for ansatte i foreldrepermisjon holdt tilbake. Oppgavene ble fordelt på resten av staben. Byggeprosjektet er omtalt i en egen rapport oversendt KD 01.09.2020, med et eget kapittel om de økonomiske forholdene.

Kap.226 post 21 (kan overføres)

Regnskapet for 2020 har et mindreforbruk på 1.000.000. 22. juli-senteret fikk overført 2.100.000 fra 2019 på denne posten. Disse midlene ble brukt i forbindelse med etableringen av lokalene i Teatergata 10. Den 27. oktober ble det bevilget ytterligere 1.000.000. Tildelingen skulle «(...) gå til å ferdigstille utstillings- og undervisningslokaler i andre etasje i senterets midlertidige lokaler i Teatergata.» (tillegg til tildelingsbrev nr. 3). Forprosjektet med planlegging ble påbegynt i 2020, men dette krevde kun interne ressurser som ikke var kostnadsdrivende. Arbeidet med ferdigstilling i 2. etg er påbegynt og skal slutføres i 2021.

Oslo, 29.01.2021

Lena Fahre (sign.)
direktør, 22. juli-senteret

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2019 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret.
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet.
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp.

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert

til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhetskapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke rapportert som en inntekt til statsregnskapet og derfor ikke vist som inntekt i artskontorrapporteringen.

Statlige regnskapsprinsipper

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS).

Åpningsbalanse

Ved utarbeidelse av åpningsbalansen er immaterielle eiendeler og varige driftsmidler verdsatt etter regnskapsmessig kontinuitet.

Det er ingen endring i sammenligningstall fra 2019, men det er en betydelig endring sammenlignet med tall for 2020. Årsaken er ferdigstilling av nye lokaler, anskaffelse av kontormøbler, IKT-utstyr etc.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer

Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres etter prinsippet om motsatt sammenstilling. Dette innebærer at inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i takt med at aktivitetene som finansieres av disse inntektene utføres, det vil si i samme periode som kostnadene påløper (motsatt sammenstilling).

Bruttobudsjetterte virksomheter har en forenklet praktisering av prinsippet om motsatt sammenstilling ved at inntekt fra bevilgninger beregnes som differansen mellom periodens kostnader og opptjente transaksjonsbaserte inntekter og eventuelle inntekter fra tilskudd og overføringer til virksomheten. En konsekvens av dette er at resultat av periodens aktiviteter blir null.

Kostnader

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i samme periode som aktivitetene er gjennomført og ressursene er forbrukt.

Pensjoner

SRS 25 Ytelser til ansatte legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Statlige virksomheter skal ikke balanseføre netto pensjonsforpliktelser for ordninger til Statens pensjonskasse (SPK).

Virksomheten resultatfører arbeidsgiverandel av pensjonspremien som pensjonskostnad. Pensjon kostnadsføres som om pensjonsordningen i SPK var basert på en innskuddsplan.

Leieavtaler

Virksomheten har valgt å benytte forenklet metode i SRS 13 om leieavtaler og klassifiserer alle leieavtaler som operasjonelle leieavtaler.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av virksomheten. Med varige eiendeler menes eiendeler med utnyttbar levetid på 3 år eller mer. Med betydelige eiendeler forstås eiendeler med anskaffelseskost på 50 000 kroner eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger.

Kontorinventar og datamaskiner (PCer, servere m.m.) med utnyttbar levetid på 3 år eller mer er balanseført som egne grupper.

Varige driftsmidler nedskrives til virkelig verdi ved endret anvendelse eller utnyttelse, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Beholdning av varer og driftsmateriell

Beholdninger omfatter varer for salg og driftsmateriell som benyttes i eller utgjør en integrert del av virksomhetens offentlige tjenesteyting. Innkjøpte varer er verdsatt til anskaffelseskost ved bruk av metoden først inn, først ut (FIFO). Beholdninger av varer er verdsatt til det laveste av anskaffelseskost og netto realisasjonsverdi. Beholdninger av driftsmateriell er verdsatt til anskaffelseskost.

Statens kapital

Statens kapital utgjør nettobeløpet av virksomhetens eiendeler og gjeld, og fremgår i regnskapslinjen for avregninger i balanseoppstillingen. Bruttobudsjetterte

virksomheter presenterer ikke konsernkontoene i Norges Bank som bankinnskudd. Konsernkontoene inngår i regnskapslinjen avregnet med statskassen.

Statlige rammebetingelser

Selvassurandørprinsippet

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens konsernkontoordning

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Virksomheten tilføres ikke likvider gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. For bruttobudsjetterte virksomheter nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

Vedlegg

Om FNs bærekraftsmål

22. juli-senteret har gjennom 2020 arbeidet for å skape bevissthet rundt og bidra til å innfri FNs bærekraftsmål med større og mindre tiltak på flere ulike arenaer.

Mål 4 - God utdanning

22. juli-senteret har i 2020 bidratt til gratis opplæring av høy kvalitet som kan gi elevene fra grunnskole og videregående skole et relevant og reelt læringsutbytte innenfor temaet terrorangrepet 22. juli 2011 og tilgrenset tematikk. Gjennom undervisning som vektlegger elevmedvirkning har 22. juli-senteret bidratt til å styrke elevers demokratiske ferdigheter og historiebevissthet, samt bidratt med å spre kunnskap om årsaker til, og konsekvenser av terrorangrepet til nye generasjoner.

Alle undervisningsopplegg utviklet av 22. juli-senteret i 2020 oppfordrer elevene om å reflektere og diskutere rundt menneskerettigheter, likestilling, globalt medborgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold. Diskusjonene som oppstår i undervisningen ledes av kompetente formidlere som gir elevene rom til å uttrykke sine meninger om kompleks tematikk som motvirkning av utenforskap, diskriminering, fremming av god psykisk helse, inkludering, likestilling, kildekritikk og kunnskap om medias påvirkningskraft.

Undervisningsoppleggene gir elevene erfaring og konseptuelle verktøy til å gjenkjenne og til å ta grep i situasjoner hvor polarisering, hatprat, fremmedfrykt eller andre typer diskriminering og former for voldskultur oppstår. 22. juli-senteret skaper en arena for konstruktiv diskusjon og meningsbrytning rundt temaer som ikke alltid føles trygt eller mulig å ta opp i et annet læringsrom. Lærerne som har kommet til senteret for undervisning eller benyttet seg av senterets nettressurser har alle fått verktøy til å ta opp tematikk som ellers kan føles uforutsigbar og kontroversiell.

Gjennom 2020 har 22. juli-senteret gjennomført flere seminarer for lærerstuderenter for å styrke og ruste fremtidens lærere til å fremme likestilling, freds- og ikkevoldskultur, globalt medborgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold for sine elever.

22. juli-senteret etterstreber at det skal være likeverdige, nyttige og gode undervisnings- og læringsopplevelser uansett funksjonsnivå i både undervisningsoppleggene og utstillingsbesøket i senteret. Den faste utstillingen, som sto ferdig sommeren 2020, har etter beste evne tatt hensyn til alle besøkernes behov gjennom teksting, fremkommelighet og tilgang. 22. juli-senteret prioriterer universell utforming og samler informasjon fra ulike grupper med ulike krav og behov for å kunne videreutvikle og stadig forbedre seg på feltet.

Gjennom den økte satsingen på digital plattform og bruk av digitale verktøy i 2020 har senteret hatt et mål om å gjøre tematikken senteret formidler anvendelig, tilrettelagt og lett tilgjengelig uansett omstendigheter, alder, geografisk plassering eller funksjonsevne.

Mål 5 - Likestilling mellom kjønnene

22. juli-senteret formidler hvordan antifeminismen er en vesentlig del av ideologien bak terrorangrepet 22. juli 2011, og hvordan det patriarkalske og kvinnefiendtlige innholdet i terroristens tankegods krenker kvinner og svekker likestilling mellom kjønnene.

22. juli-senteret underviser alle besøkende om antifeminismens ødeleggende kraft både i Norge og i resten av verden, gjennom å løfte frem at dette tankegodset er motivasjon bak flere terrorangrep og voldshendelser i nyere tid.

Mål 7 - Ren energi til alle

For å nå målet om ren energi for alle har 22. juli-senteret gjennom sine digitale læringsressurser bidratt til at skoleklasser og øvrige interesserte har tilgang til ressurser og kunnskap om senterets tematikk uavhengig av hvor de befinner seg geografisk. Gjennom å tilby skreddersydde digitale undervisningsopplegg som kan gjennomføres på læringssteder eller privat reduseres reise med både forurensende fly og kjøretøy.

Lokalene til 22. juli-senteret ligger sentralt i sentrum av Oslo og senteret oppfordrer gjennom sine veibeskrivelser på deres nettsider alle besøkende til å benytte kollektivtransport. Senteret informerer også om lett tilgjengelig sykkelstativ som befinner seg rett utenfor inngangen.

Alle 22. juli-senterets ansatte oppfordres til å bruke kollektivtransport, sykle eller gå til arbeidsplassen om mulig. Senterets ansatte kan oppbevare private sykler på arbeidsplassen. I 2020 investerte senteret i to el-sykler som kan brukes av ansatte i arbeidstiden. El-syklene er utstyrt og vedlikeholdt slik at de kan brukes året rundt. Tiltaket har redusert ellers mer forurensende fremkomst på kortere distanser.

Mål 10 - Mindre ulikhet

22. juli-senteret underviser om inkluderende verdier og om hvordan samfunnet og enkeltpersoner kan forebygge utenforskap og motvirke diskriminering. Senteret prøver å skape bevissthet rundt hvordan ikke-inkluderende holdninger utgjør en sentral del av ideologien bak terrorangrepet 22. juli 2011, og underviser om hvordan diskriminering, uansett begrunnelse, skader et samfunn og motvirker viktige demokratiske prinsipper for deltakelse og inkluderende sameksistens.

22. juli-senteret tilstreber å være en inkluderende arbeidsplass, og senterets rekrutteringsprosesser skal reflekterer mangfoldet i samfunnet for øvrig.

Mål 11 - Bærekraftige byer og lokalsamfunn

22. juli-senteret har i flere år arbeidet med å formidle materiell kulturarv for fremtidige generasjoner gjennom å bevare gjenstander og elementer tilknyttet senterets tematikk. Senteret har i 2020 gjort en innsats for å formidle Regjeringskvartalets lange historie gjennom en rekke filmer og trykket materiell i serien *Minne og læring i Regjeringskvartalet*. Senteret har samlet inn og bevart gjenstander fra Regjeringskvartalet som kan hjelpe til med å formidle historien før, under og etter terrorangrepet 22. juli 2011. Dette utgjør en viktig kulturarv for fremtidige generasjoner.

I 2020 har 22. juli-senteret lagt til rette for at senteret skal kunne motta, samle inn, bevare, og formidle gjenstander knyttet til terrorangrepet 22. juli 2011, åstedene for angrepet og historiene om menneskene som ble rammet. 22. juli-senteret har siden opprettelsen i 2015 understreket viktigheten av å ivareta åstedsdimensjonen, for både læring og minne, gjennom å bevare de autentiske sporene etter terrorangrepet i senterets lokaler i Høyblokka. Våren 2020 utarbeidet 22. juli-senteret et faglig notat om de autentiske sporene og viktigheten av åstedsdimensjonen i første etasje av Høyblokka for senterets formidling til fremtidige generasjoner i det som skal bli det permanente 22. juli-senteret.

Mål 12 - Ansvarlig forbruk og produksjon

De midlertidige lokalene i Teatergata 10 benytter seg av eksisterende bygningsmasse. Gjenbruk av eksisterende fasiliteter og forsvarlig resirkulering ble høyt prioritert gjennom byggeprosessen.

Alle hovedelementene på gulv, vegger, sittebenker og utstillingselementer i den faste utstillingen består av det bærekraftige MDF-materialet Tricoya extreme. Tricoya er et miljøvennlig, slitesterkt og fornybart produkt, som i stor grad produseres av rester fra annen produksjon.

Med en holdbarhet på 50 år kan materialet gjenbrukes til industrielt bruk etter nedmontering av materialet, er videre skånsomt på bygget og kan lett fjernes

når Teatergata 10 omstilles til videre bruk etter at senteret flytter inn i permanente lokaler. Teatergata 10 forlates bedre egnet til ulike videre bruk når senteret forlater det enn da vi overtok, noe som betyr mindre ressursbruk for nye leietakere.

22. juli-senteret har valgt å gjenbruke, og heller tilpasse møbler for undervisningsrommet da vi flyttet inn i midlertidige lokaler. Vi har gjennomført resirkulering av alt avfall som produseres eller kommer inn i sentret i 2020.

Ved inngåelser av eksterne avtaler og oppdrag har miljøprofil og dokumentasjon på bærekraftig produksjon vært en viktig del av utvelgelsen av i 2020. Senteret har valgt transporttjenester med lavt utslipp av CO₂, og har handlet så lokalt og nasjonalt som mulig.

Både i utstillingen og i administrasjonen har 22. juli-senterets ambisjon vært å anskaffe IKT-utstyr med lang levetid, som i størst mulig grad kan bidra til sirkulær økonomi. Leverandøren av kontormøbler til 22. juli-senteret Form/Funk har forsikret at de, i den grad det er økonomisk forsvarlig, skal prioritere miljømerkede eller miljøtilpassede produkter ved innkjøp, og har gjennomført en miljøkartlegging for å synliggjøre deres miljøpåvirkning innen utslipp til luft, avfall, transport, energi og underleverandører.

Bilder: s. 4 og 46: Formidler Julie Ræstad Owe gjennomfører undervisningsopplegget *Fra propaganda til memes* for Tindlund ungdomsskole, 8. oktober 2020.
s. 7 og 10: Detaljer fra utstillingen *Samtalen om 22. juli*.
s. 11: Digitalt arrangement ifm. 9 årsmarkering, 21. juli 2020.
s. 12 og 26: Elever fra Hartvig Nissen skole besøker utstillingen, 15. februar 2021
s. 20: Minnegjenstander utlånt fra Arkivverkets samling.
s. 21: Replikagjenstander i bruk i undervisningsopplegget *Samtalen om 22. juli*.
s. 27: Elever fra Kristelig Gymnasium jobber med gruppeoppgave ifm. undervisningsopplegget *Samtalen om 22. juli*, 13. oktober 2020.

s. 28: Ordfører i Oslo Marianne Borgen og Arbeiderpartiets partisekretær Kjersti Stenseng besøker utstillingen under 9 årsmarkeringen, 22. juli 2020. Statsminister Erna Solberg ses i bakgrunnen.
s. 29: NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg og formidlingsansvarlig ved 22. juli-senteret, Anne Talsnes under 9 årsmarkering, 22. juli 2020.
s. 30: Digital åpning av 22. juli-senterets nye utstilling, *Samtalen om 22. juli*.
s. 34 og 35: Lokaler i Teatergata 10 under bygningsarbeidet.
s. 36: Vertene Theodor Geelmuyden, Sunniva Bjerkaas og Lars Ørland Hansen ønsker velkommen til 22. juli-senteret i Teatergata 10.

